

STŘEDOŠKOLSKÁ ODBORNÁ ČINNOST

HUDEBNÍ PSYCHOLOGIE

Lada Zadranská

Mariánské Lázně 2013

STŘEDOŠKOLSKÁ ODBORNÁ ČINNOST

14. Pedagogika, psychologie, sociologie a problematika volného času

Hudební psychologie

Music psychology

Autoři: Lada Zadranská

**Škola: Gymnázium a obchodní akademie
Mariánské Lázně**

Konzultant: Mgr. Bořivoj Kříž

Mariánské Lázně 2013

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně a s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Mariánských Lázních dne 03. 01. 2013

.....

Anotace

Práce se zabývá hudbou a emocemi, které se v člověku při jejím poslechu odehrávají. V teoretické části je stručně shrnuta historie hudební psychologie, teze některých psychologů a fyziologické procesy, které se při poslechu hudby v lidském těle odehrávají.

Praktická část zkoumá faktory struktury hudby, které ovlivňují lidské vnímání a porovnává je s již vytvořenou tabulkou z části teoretické. Její součástí je dotazník. Ten obsahuje i čtyři nahrávky, které byly zkomponovány záměrně, aby vyvolaly vybrané lidské emoce. Respondenti následně na základě poslechu dotazník vyplnili.

Práce shrnuje dosavadní teorii hudební psychologie. Praktická část dokazuje správnost přiřazení faktorů a stupňů struktury hudby jednotlivým emocionálním výrazům v tabulce.

Přínos práce SOČ je především v hudební pedagogice, u filmu či v marketingu.

Obsah

Úvod	6
1 Charakteristika HP	7
2 Historie HP	8
3 Člověk a HP	9
3.1 Ucho	10
3.2 Hudební talent, vliv hudební výchovy	11
3.2.1 Mozartův efekt	11
4 Emoce v hudbě	13
4.1 Spojení emocionálního výrazu řeči a hudby	14
4.2 Reakce na hudbu	15
4.2.1 Strukturální očekávání	16
4.2.2 Epizodické asociace	16
4.2.3 Ikonické asociace	16
4.3 Mimořádně silný hudební prožitek	18
5 Hudba v marketingu	19
5.1 Hudba v reklamě	20
6 Metody práce	21
7 Praktická část	22
Závěr	26
Seznam příloh	29

Úvod

Tématem této práce je hudební psychologie (dále HP), tedy věda zabývající se působením hudby na člověka. Prvním podnětem k výběru tohoto tématu se stala scéna z filmu *Něco jako komedie* (Anna Boden, Ryan Fleck, 2010), ve které chce Craig (Keir Gilchrist) pozvat Noell (Emma Roberts) na koncert: „Máš ráda hudbu?“ „Máš rád dýchání?“ odpoví mu Noell. Čím to, že ačkoliv má každý rád jiné styly hudby, hudbu jako takovou má rád každý?

V teoretické části bude vysvětleno, co pojem hudební psychologie znamená a přiblížíme si také její historii. Dále se tato práce zabývá vztahem člověka k HP. Nejprve si rozdělíme typy lidí podle vnímání hudby, dále zjistíme, jak lidské tělo vlastně vnímá zvuk, a poté budeme zkoumat prospěšnost poslechu hudby. Další kapitola má název emoce obsažené v hudbě a jsou zde více popsány procesy, které se odehrávají v lidském těle při poslechu hudby, a také dopady, které může hudba na člověka mít. Poslední kapitola bude zkoumat užívání hudby v marketingu.

Praktická část obsahuje dotazníky, které budou zadány několika respondentům. Součástí dotazníků jsou také krátké audio ukázky s dotazy s nimi souvisejícími, na jejichž základě autor provede vyhodnocení. Cílem praktické části je porovnání vnímání hudby respondentů z několika věkových kategorií navzájem i s vjemem autora a obecným pohledem na faktory hudby a pocity, které tyto faktory mají vyvolat.

Tato práce bude prospěšná především hudebním pedagogům, ale zároveň i lidem, kteří se chtějí o tomto mladém vědním oboru dozvědět více, neboť hudba je součástí života téměř každého jedince. Zvláštním cílem je také zjednodušit a shrnout teze psychologů zabývajících se tímto tématem.

1 Charakteristika HP

Hudební psychologie je obor zabývající se působením hudby na člověka a na jeho psychiku. Jedná se o hraniční disciplínu mezi psychologii a muzikologií¹ a má zásadní přínos pro hudební pedagogiku.²

Vědní obor hudební psychologie spadá do souboru psychologie umění, což je disciplína tzv. aplikované psychologie, která usiluje o věcné zachycení vzájemného vztahu umění a psychiky člověka. Jejím předmětem je rozbor procesů umělecké tvorby.³ Můžeme ji rozčlenit na obecnou hudební psychologii, jejímž předmětem jsou všeobecné poznatky týkající se zmíněného oboru, a na psychologii hudební osobnosti, zkoumající duševní hudební život jednotlivců.

Do metod hudební psychologie patří pozorování, které dělíme na:

- extrospekci (pozorujeme druhé osoby);
- introspekci (pozorujeme sami sebe).

Další metodou je experiment, který může být:

- umělý (tedy laboratorní);
- přirozený (dotyčný netuší, že je zkoumán).⁴

---

¹ DRÁBEK, V. *Stručný průvodce hudební psychologií*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2004, s. 7.

² DRÁBEK, V. *Stručný průvodce hudební psychologií*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2004, s. 3.

³ ŠÍBLOVÁ, Anna. *Hudební výchova na 2. stupni základních škol*. Brno, 2011, s. 17.

⁴ DUŠEK, B. *Úvod do hudební psychologie*. Plzeň: Pedagogická fakulta v Plzni, 1972, s. 1.

2 Historie HP

První, kdo zkoumal vnímání zvuků z psychologického hlediska, byl francouzský matematik a filosof René Descartes (1596 – 1650), v jehož literatuře jsou zmínky o účincích hudby na člověka.⁵

Podnět k vytvoření HP jakožto vědního oboru dal ale až německý anatom, fyzik, fyziolog a hudební teoretik Herrmann Helmholtz (1821 – 1894).

Na tyto zakladatele navazovali další, především němečtí psychologové. V 19. století vzniklo v Německu také nové odvětví – psychofyzika. Ta zkoumá vztahy mezi fyzikálními podněty a smyslovými počítky a pojednává také o reakcích na hudbu.⁶

Poté se HP dostala i do USA, kde však vznikl pouze malý počet děl, neboť zde nebyl velký zájem o vážnou hudbu. Největším přínosem byly výzkumy hudebního psychologa Carla Emila Seashorea (1866 – 1949), který se zabýval hudebním nadáním a talentem, k čemuž vypracoval i testy, které měří úroveň těchto schopností.⁷

Na Německo navazoval Sovětský svaz, Anglie, ale zájem se dostal také do Čech. První český teoretik byl nepříliš známý František Gregora, který vyučoval hudbu na středních školách, ale také skládal hudbu. Na Helmholtze (1819 – 1887) navazoval také Leoš Janáček (1854 – 1928) a mnoho českých pedagogů. I přesto zůstává v HP spousta neprozkoumaných oblastí, či prozkoumaných jen z části.⁸

---

⁵ DUŠEK, B. *Úvod do hudební psychologie*. Plzeň: Pedagogická fakulta v Plzni, 1972, s. 2.

⁶ MELKA, Alois. *Základy experimentální akustiky*. 1. vyd. Praha: Akademie múzických umění, 2005, s. 15.

⁷ ŠÍBLOVÁ, Anna. *Hudební výchova na 2. stupni základních škol*. Brno, 2011, s. 4.

⁸ DUŠEK, B. *Úvod do hudební psychologie*. Plzeň: Pedagogická fakulta v Plzni, 1972, s. 7.

3 Člověk a HP

Člověk může vnímat hudbu více způsoby, jelikož existuje několik *typů vnímání hudby*. První je *syntetický*, který se vyznačuje vnímáním skladby jako celku, dobrým rozpoznáváním skladeb, opomíjením detailů a špatným rozpoznáváním, zda byla skladba více homofonní či polyfonní. Synteticky vnímají skladbu především muži. Vnímáte-li *analyticky*, všímáte si více detailů, ale nemusíte mít počitek (nejmenší nedělitelný prvek vnímání)⁹ z celkové skladby, spíše z jednotlivých částí. Analyticky vnímají spíše ženy. Pro tvůrčí hudební činnost jsou běžnější kombinace těchto dvou typů.

Dále rozpoznáváme typ *objektivní*, který se vyvaruje promítání zážitků, citů a vzpomínek při poslechu hudby, a *subjektivní*, který k emocím tíhne. Subjektivní typ většinou preferuje romantickou hudbu, která se vyznačuje hravostí, střídáním tónin a netradiční harmonií. Naopak objektivní typ směřuje k absolutní, klasicistní hudbě.¹⁰ Člověk však u písní bývá často ovlivněn jejich textem. Zda jste spíše objektivní či subjektivní typ tedy zjistíte lépe u skladeb bez textu.

---

⁹ DUŠEK, B. *Úvod do hudební psychologie*. Plzeň: Pedagogická fakulta v Plzni, 1972, s. 8.

¹⁰ DUŠEK, B. *Úvod do hudební psychologie*. Plzeň: Pedagogická fakulta v Plzni, 1972, s. 16-17.

3.1 Ucho

Zvuk vnímá senzorický orgán - ucho. Zvuk zaznamenává ve formě energie jako tlakovou vlnu. Intenzita zvuku je tedy určena tlakem, který působí na bubínek. K porovnání intenzity různých zvuků slouží fyzikální veličina *hladina intenzity zvuku*, která se značí „L“ a její jednotkou je dB (decibell). U člověka je práh bolesti průměrně 130dB.¹¹ Frekvenční rozsah slyšitelnosti se uvádí v Hz (herzech), je přitom 16Hz-20kHz.¹²

Ucho se skládá z několika částí. *Vnější ucho* tvoří ušní boltec, vnější zvukovod (zde jsou kvůli ochraně před nečistotami a mechanickým poškozením mazové žlázy), blána a bubínek, které zvuk rozechvěje. Bubínek poté zvuk zesílí a pošle do středního ucha.

Střední ucho začíná bubínkem, na který jsou napojeny kladívko, kovádlínka a třmínek (nejmenší lidské kosti). Ze středního ucha ústí Eustachova trubice do nosohltanu. Vyrovňuje tlak středního ucha s tlakem okolního prostředí. Spojení ucha s nosohltanem je také příčina, proč nám náš hlas zní jinak, než když se slyšíme např. na videu.

Vnitřní ucho je složitý systém, skládající se z vestibulárního orgánu a hlemýžďe. Hlemýžď je naplněný tekutinou endolymfou, kterou vibrace zvuku rozvlní. Endolymfa rozvlní membránu Cortiho orgánu, který obsahuje vlásky o různých délkách. Vlásky se rozechvějí a pošlou signál do mozku přes sluchový nerv. Tyto signály vnímá lidské tělo jako zvuk.

---

¹¹ Intenzita zvuku. [online]. [cit. 2013-01-03].

¹² hlasitost je výška vlny (Hz), zatímco frekvenční rozsah je její šířka (dB)

3.2 Hudební talent, vliv hudební výchovy

Dle předních hudebních pedagogů rozvíjí hra na hudební nástroj určité vlastnosti dětí. Jedná se především o disciplínu, koncentraci, spolehlivost, schopnost relaxace, odpovědnost, lepší chápání logických úloh, celkové pochopení sebe sama a konstruktivní sebehodnocení. Výzkumy na základních, středních i vysokých školách v Americe prokázaly, že hudba pomáhá žákům lépe pochopit matematiku (např. zlomky) a fyziku, ale také gramatiku u cizích jazyků. Výzkum také prokázal větší úspěšnost při zkouškách na lékařské fakulty. Z celkového počtu studentů, kteří uspěli, 66 % předtím studovalo hudbu.¹³ Nejlepšího efektu zlepšení osobnostních vlastností lze docílit započítáním výuky na hudební nástroj v předškolním věku dítěte (tedy do 7 let).¹⁴

3.2.1 Mozartův efekt

Mozartův efekt je jev, kterým se zabývalo mnoho psychologů. Jedná se o krátkodobé zlepšení ve výsledcích především testů logiky, které se objevuje krátce po poslechu klasicistní hudby (experiment byl prováděn především s Mozartovými sonátami). Dr. Frances Rauscherová, profesorka z Wisconsinské Univerzity, dosáhla ve svém výzkumu nejlepších výsledků. Poslech Mozartových sonát po dobu pouhých deseti minut dokázal tamějším vysokoškolákům „zvýšit“ IQ – tito studenti dosáhli lepších výsledků než ostatní, kteří se tohoto experimentu neúčastnili, a také dosáhli lepších výsledků než při svém posledním testování. Tento jev ale trval pouhých 10-15 minut. „Dr. Rauscherová zdůraznila, že Mozartův efekt se váže pouze na prostorové myšlení a prostorovou představivost a ne na inteligenci obecně. Vysvětlení tohoto jevu je možné najít ve způsobu, kterým mozek zpracovává hudbu i prostorovou představivost. Vyšetření na pozitronové

¹³ Music & Success in School. NATIONAL ARTS EDUCATION RESEARCH CENTER. [online]. New York University, 1990 [cit. 2013-01-03].

¹⁴ FRANĚK, M. *Hudební psychologie*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2005, s. 165.

emisní tomografii a nukleární magnetické rezonanci ukazují, že poslech hudby stimuluje velkou část mozku.“¹⁵

Další výzkumy prokázaly, že čím delší je interval nejen poslechu klasické hudby, ale také procvičování hry na hudební nástroj a učení not, tím delší je také trvání lepší prostorové představivosti a prostorového myšlení.

Známé klišé, že poslech klasické hudby v prenatálním období může zásadně ovlivnit IQ potomka, psychologové vyvrací. Přestože několik nastávajících maminek potvrdilo, že se plod při poslechu hudby hýbal, psychologové tento úkaz přisuzují spíše psychickému naladění těhotné.¹⁶

---

¹⁵ HALLY, Thomas. *Časopis Mensa*. 2009, č. 525.

¹⁶ FRANĚK, M. *Hudební psychologie*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2005, s. 169.

4 Emoce v hudbě

Někteří psychologové se snažili zjistit působení hudby na lidské emoce tímto experimentem: „Pokusná osoba má po poslechu hudby charakterizovat její emocionální působení výběrem přídavného jména (např. radostný, smutný, důstojný aj).“¹⁷ Pokusné osoby označily nezávisle na sobě stejné melodie podobnými přídavnými jmény. Dle některých psychologů tento pokus však nemá hodnotný přínos, neboť to, že byli posluchači schopni rozpoznat a označit hudbu emocionálním termínem, neznamená, že tuto emoci skutečně prožívali. Psychologové se tak rozdělili na „*emocionalisty*“, kteří soudí, že emoce obsažené v hudbě se odráží do emocionálního prožitku posluchače, a na „*kognitivisty*“, kteří to popírají.

---

¹⁷ FRANĚK, M. *Hudební psychologie*. Vyd. 1. V Praha: Karolinum, 2005, s. 172.

4.1 Spojení emocionálního výrazu řeči a hudby

Prostřednictvím vokálních zvuků se u lidí emocionální výraz dělí na dvě formy:

- řeč (rychlost, výška a barva);
- neverbální výrazy (pláč, výkřiky, vzdechy).

Pokud je na tyto dvě vyjadřovací možnosti pohlíženo z antropologického hlediska, jedná se vlastně o způsob komunikace, který byl používán lidským druhem před vznikem řeči. Dle Patrika N. Juslina, profesora psychologie na švédské Univerzitě v Uppsale jsou mozkové struktury, které řídí rozpoznávání emocí ve výrazu řeči, využívány i při vnímání hudby. Stejným tématem se zabývali i Gabrielsson a Lindström a vytvořili tabulku, která byla sestavena na základě spojení mezi prvky kompoziční struktury a jejich emocionálním výrazem.¹⁸ (viz tabulka č. 1)

Tabulka č. 1 - hudební faktory a emoce k nim přiřazované

FAKTOR	STUPEŇ	EMOCIONÁLNÍ VÝRAZ
<i>Artikulace</i>	staccato	veselost, energie, aktivita, strach, hněv
	legato	melancholie, smutek
<i>Harmonie</i>	jednoduchá/konsonantní	šťěstí, veselí, důstojnost, majestátnost, vážnost
	komplexní/disonantní	energie, smutek, napětí, strach, hněv
<i>Hlasitost</i>	hlasitý (forte)	triumf, radost, síla, hněv, napětí, slavnostnost
	slabý (piano)	melancholie, klid, něžnost, strach, smutek
<i>Tempo</i>	rychlé	neklid, triumf, spokojenost, šťastí, radost, aktivita, energičnost
	pomalé	nuda, odpor, důstojnost, poklid, touha

Zdroj: Franěk, M. *Hudební psychologie*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2005, s. 184.

¹⁸ informace v tabulce jsou zredukovány, neboť jen některé faktory jsou použity v praktické části

4.2 Reakce na hudbu

Emoce jsou navíc doprovázeny fyziologickými změnami, jejichž reakce lze pozorovat (zrychlení dechu, tepu, mrazení v zádech apod.). Bližší vzorce k přiřazení fyziologických reakcí k různým barvám, tóninám či melodiím však zatím nejsou vyzkoumány. Četné výzkumy prokázaly, že je dobré poslouchat hudbu kvůli relaxaci, ale také při sportu, kdy nám pomáhá ustálit dech či rytmus a sport se tak stává efektivnějším.

Ačkoliv jsou poznatky HP zpochybňovány, nejlepších výsledků fyziologických měření dosáhla Carol L. Krumhanslová, profesorka psychologie na Cornellské Univerzitě, která zkoumala reakce posluchače na jednotlivé úseky skladeb. Části, které odborníci považují za „smutné“, vyvolaly změnu v rychlosti tepu srdce, krevního tlaku, kožní vodivosti a kožní teploty. Části s emocí „strachu“ vyvolaly největší změny v rychlosti průtoku krve a její amplitudy a úseky odpovídající emoci „štěstí“ působily největší změny v rychlosti dechu.¹⁹

Dalším indikátorem fyziologických změn jsou neurochemické impulsy, skrz které se hudba přenáší do limbického systému mozku, který je zodpovědný za naše emoce. Tyto impulsy jsou spojeny s vylučováním látek (hormonů a transmiterů), které působí na nervovou soustavu. Ze známějších lze uvést endorfin²⁰ či oxytocin²¹. Převážně tyto hormony jsou zodpovědné za rozdílnost názorů, pokud jde o hudbu. Jejich hladina se totiž u každého jedince při poslechu různých stylů hudby liší. Proč tomu tak je, se zatím ale nikomu prokázat nepodařilo.

Velkým problémem při posuzování emocionálních prožitků je fakt, že některé reakce jsou spíše subjektivní²². Posluchač si do hudby vnáší také vzpomínky a asociace vztahující se k jeho životu. Výzkumy

---

¹⁹ FRANĚK, M. *Hudební psychologie*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2005, s. 175-176.

²⁰ hormon štěstí

²¹ hormon lásky, odpovědný také za porodní kontrakce

²² viz kapitola 3 –subjektivní typ

prokázaly, že existují tři odlišné způsoby, kterými hudba vyjadřuje emoce – *strukturální očekávání*, *epizodické asociace* a *ikonické asociace*.²³

4.2.1 Strukturální očekávání

Mezi intenzitou emocionální reakce posluchače a strukturami skladby, kterou poslouchá, existuje pevný vztah. Do struktur hudby se přitom řadí její melodie, barva a u písní i text. Po poslechu části skladby se mozek snaží předvídat návaznost další části kompozice – proto očekávání. Emocionální odpověď na to, zda mozek předvídal správně, je však individuální (někdo je mile překvapen, z neočekávanosti pokračování skladby, u jiného je to naopak). Proč se nám ale líbí i píseň, kterou už známe, tudíž by se u nás nemělo očekávání projevit? Dle Raye Jackendoffa, profesora filozofie a hudební nauky na Univerzitě Tufts existuje v lidském mozku hypotetický „*hudební procesor*“, který vždy slyší (pocituje) vnímanou hudbu, jako by to bylo poprvé.²⁴

4.2.2 Epizodické asociace

Profesor Stephen Davies, učitel filozofie umění na Univerzitě v Oxfordu, má teorii, že emoce vyvolané hudbou mají základ ve vzpomínkách s těmito skladbami spojenými. Jde přitom převážně o první zážitek, který je spojen s poslechem dané skladby v minulosti. Proto se hovoří o epizodických asociacích.

4.2.3 Ikonické asociace

Zjednodušeně řečeno jsou ikonické asociace založené na předsudcích. Tyto předsudky vznikly na základě jiných skladeb a také nehudebními jevy nesoucími emocionální význam. Může to být

---

²³ FRANĚK, M. *Hudební psychologie*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2005, s. 176.

²⁴ FRANĚK, M. *Hudební psychologie*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2005, s. 180.

například hudba ve strašidelném filmu, jejíž struktury jsme si podvědomě uložili, a skladba této podobná v nás vyvolá pocity podobné pocitům z filmu. Může se jednat například o rychlost tempa – pomalá tempa v nás vyvolají pocit klidu, nebo také smutku.²⁵

---

²⁵ FRANĚK, M. *Hudební psychologie*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2005, s. 183.

4.3 Mimořádně silný hudební prožitek

Hudební prožitek může mít různou hloubku a intenzitu. Maslow, jeden z představitelů humanistické psychologie, znám např. pro Maslowovu pyramidu potřeb, popisuje tzv. „*vrcholný zážitek*“. Dle jeho výzkumů jedinec při prožívání vrcholného zážitku nevnímá čas a prostor, vyniká výjimečnou pozorností k objektu a je pohlcen zážitkem.

Csikszentmihalyi připisuje podobnou charakteristiku jevu „proudění“. Je to stav intenzivního zapojení do činnosti, přičemž je tato činnost zdrojem radosti a potěšení. Právě tyto prožitky jsou příčinou nutkání tančit, poklepávat některou částí těla do rytmu poslouchané hudby či zpívat.²⁶

---

²⁶ FRANĚK, M. *Hudební psychologie*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2005, s. 188.

5 Hudba v marketingu

Působením hudby na zákazníka se zabýval především Philip Kotler, profesor mezinárodního marketingu na Northwestern University, který kromě hudby zkoumal také další faktory. Celková atmosféra, např. v nákupním středisku, by měla v zákazníkovi vyvolat ekvivalentní reakci. Příjemná atmosféra totiž souvisí s celkovým emocionálním stavem a může mít za následek vyšší útratu či návrat do tohoto střediska.²⁷

Hudba má působit především jako „zvuková kulisa“, je-li zvolena správně, má překrývat nepříjemné zvuky. Pokud se na ni ale zákazníci nesoustředí, neměli by ji vůbec zaregistrovat. Kupující si obecně všímají hudby převážně, pokud se jim přehrávaná hudba nelíbí. Je proto důležité vybírat styl (ale i hlasitost) hudby na základě toho, jaké skupiny zákazníků v obchodě nejčastěji nakupují, a přizpůsobit hudbu jejich věku, vzdělání a socio-ekonomickému postavení.²⁸

Hudba také ovlivňuje ochotu strávit na některém místě více času. Dle výzkumů Yalche a Spangenberg (1990) jsou lidé v prostředí s hudbou ochotnější čekat déle. Kognitivní systém člověka se totiž soustředí spíše na zpracování hudby a méně pozornosti věnuje ubíhání času. Je dokázáno, že s hlasitější a rychlejší hudbou se zákazníci pohybují rychleji a méně toho také nakoupí. Pomalejší a tišší hudba zákazníky uklidňuje, pohybují se po středisku pomaleji a nejspíš díky tomu mají větší možnost si obchod pořádně prohlédnout.²⁹ Druh hudby také ovlivňuje typ zboží. U klasické hudby jsme za stejný druh ochotni utratit více peněz. Klasická hudba je totiž asociacemi spojována s prostředím vyšší společnosti a luxusu. Zákazníci si to přitom vůbec neuvědomují. Ale i tento fakt je podmíněn věkovou kategorií.

---

²⁷ KOTLER, P. *Atmospherics as a marketing tool*. *Journal of Retailing*. 1973, s. 48-64.

²⁸ FRANĚK, M. *Hudební psychologie*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2005, s. 212.

²⁹ FRANĚK, M. *Hudební psychologie*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2005, s. 213.

5.1 Hudba v reklamě

V reklamě je hudba také hojně využívána. Prodejci se zaměří na skupinu, která by si mohla zboží kupovat nejčastěji, a podle toho zvolí hudbu, která by se této skupině měla líbit. Pocit libosti tudíž navodí už hraná hudba. Tento pocit se nemusíme učit, jedná se tedy o nepodmíněnou reakci. Po několika zhlédnutích reklamy máme danou hudbu natolik spojenou se zbožím k ní patřícím, že už se jedná o reakci podmíněnou (naučenou), a když vidíme produkt v obchodě, vyvolá se nám pocit libosti z hudby spojené s propagací tohoto produktu. Z Gornova výzkumu (1982) ale víme, že hudba ovlivňuje naši reakci pouze u zboží, u kterého nehodnotíme užité vlastnosti. Pokud se totiž soustředíme hlavně na vlastnosti a jeden z produktů více odpovídá našim požadavkům, vybereme si spíše tento produkt bez ohledu na hudbu.³⁰

---

³⁰ FRANĚK, M. *Hudební psychologie*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2005, s. 214-216.

6 Metody práce

Praktickou část tvoří dotazník nazvaný „*Hudební psychologie*“, který obsahuje čtrnáct otázek, jeden úkol (jehož součástí jsou obrázky), čtyři audio ukázky a jednu kresbu, která se váže k nahrávkám. Odpovědi na některé z dotazů jsou nepodstatné, dotazy zde slouží pouze k odpoutání pozornosti od předchozí nahrávky.

Dotazník byl poslán spolu s instrukcemi prostřednictvím e-mailu 55 respondentům z různých věkových kategorií dne 24.10.2012. Do 21.11.2012 bylo navraceno 34 zodpovězených dotazníků. Odpovědi respondentů budou porovnány s odpověďmi autora a rozděleny podle hudebního vzdělání. Zkoumána bude spojitost mezi hudebním nadáním, pohlavím a poměry mezi analytickým a syntetickým vnímáním respondenta.

První dvě otázky se týkaly pohlaví a věku respondentů. Další otázky (otázky č. 3, 8, 12, 17) zahrnovaly audio nahrávky a kresbu. Všechny audio ukázky byly složeny autorem, nahrávány na videokameru značky SAMSUNG³¹ a upraveny v počítači (sestříhány). Všechny nahrávky jsou hrány na piano (značky AUGUST FÖRSTER), aby se zamezilo ovlivnění názoru kvůli preferování některých hudebních nástrojů. Audio ukázky byly vloženy do dotazníků prostřednictvím odkazu na webové stránky www.youtube.com, kam byly nahrány, ale v případě nutnosti byly také vloženy jako přílohy do emailu.

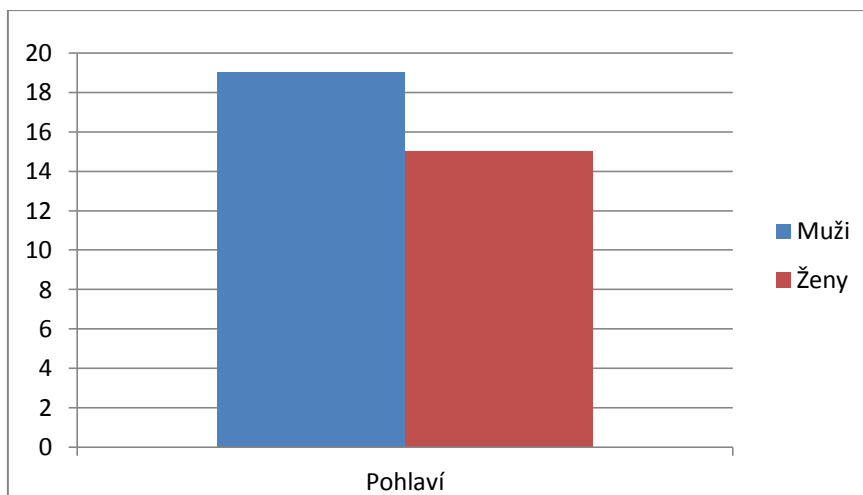
---

³¹ Samsung Flash Memory Camcorder

7 Praktická část

První dvě otázky se týkaly pohlaví a věku respondentů. Dotazník zodpovědělo 19 mužů a 15 žen a věk se pohyboval od 6 do 55 let. Průměrný věk byl ale necelých 20 let.

Graf č. 1 – Graf rozdělující respondenty dle pohlaví

První audio ukázka³² má vyjadřovat emoci smutek. Tóny jsou hrány vázaně (legato), harmonie je disonantní³³. Hlasitost je piano bez změn, melodické rozpětí je malé, tempo je pomalé a objevuje se zde i disharmonie.

Druhá nahrávka³⁴ má působit majestátně, vážně a hrdě. Tóny tvořící melodii jsou hrány s výrazným oddělením (staccato), což působí energicky a intenzivně, akordy jsou neúplné (pouze dva tóny) a hrané legatem. Harmonie je konsonantní³⁵. Objevují se zde skoky až o oktávu výš, ale melodické rozpětí je malé. Skladba je hraná forte (hlučně, silně). Tempo je energické, spíše rychlejší a rytmus je pravidelný.

---

³² viz příloha č. 3

³³ komplexní

³⁴ viz příloha č. 4

³⁵ jednoduchý

Třetí nahrávka³⁶ vyjadřuje strach. Akordy jsou hrány vázaně, u pravé ruky se střídá legato a staccato. Harmonie je disonantní. U skladby se střídá také piano a forte, což má působit překvapivě a umocnit pocit strachu. Tempo je rychlé.

Čtvrtá nahrávka³⁷ vyjadřuje radost. Je hrána pouze jednou rukou, staccatem a v jedné tónině. Harmonie je konsonantní. Hlasitost se nemění, melodické rozpětí je malé, tempo je rychlejší.

Na kresbě³⁸ je vyobrazen strom, zem a podzemní chodby. Do těchto prostor je zakomponováno osm postav vyjadřujících různé emocionální stavy (nálady). K nejlepšímu rozpoznávání nálad jsou postavy různě barevné (využití psychologie barev³⁹) a také na několika pomyslných stupních (pod zemí, na zemi, na stromě – na různých vysokých větvích), přičemž čím výše se postava nachází, tím lepší je její emocionální stav. Obrázek je nakreslen autorem práce⁴⁰, který se inspiroval internetovými stránkami o výrazech obličeje.⁴¹ Objevují se zde tyto emocionální stavy:

- smutek (postava je schoulená pod zemí a brečí, je modrá),
- vztek/hněv (postava řve, je červená)⁴²,
- strach (postava se schovává za stromem, je šedá),
- důstojnost, majestátnost, vznešenost (rytíř, je purpurová),
- blaženost, duševní klid (postava sedí se spojenýma rukama na stromě, je zelená),
- veselost, nezbednost (postava se směje a ruce jí směřují do vzduchu, je žlutá),
- štěstí, spokojenost (postava se usmívá, je oranžová).

---

³⁶ viz příloha č. 5

³⁷ viz příloha č. 6

³⁸ Viz příloha č. 2

³⁹ Psychologie barev. [online]. [cit. 2012-11-23].

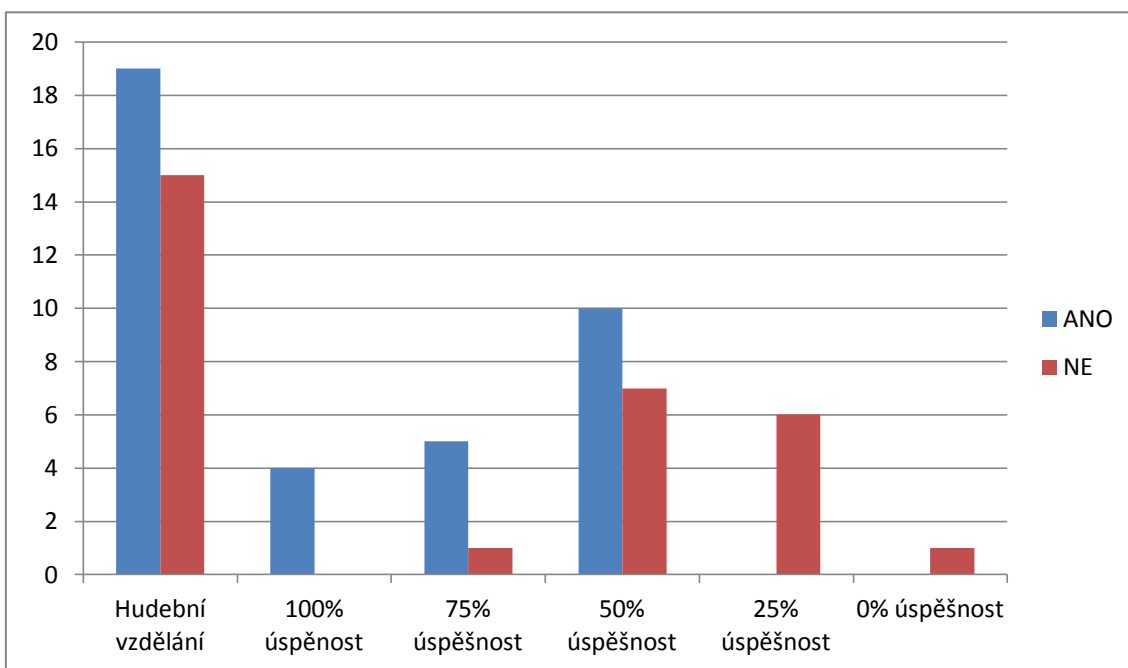
⁴⁰ obrázek je kreslen rukou, naskenován a upraven v počítači

⁴¹ Rozpoznávání emocí z výrazu v obličeji / Projekt Musslap. [online]. [cit. 2012-11-23].

⁴² vztek je výše nežli smutek, neboť má kratšího trvání – je stabilnější, to samé veselost a spokojenost, kde kratší trvání je naopak méně stabilní

Důležitým faktem k vyhodnocení těchto otázek je hudební vzdělání. Ze všech dotazovaných se hudebně vzdělávalo či vzdělává 19 respondentů. Z těchto respondentů se čtyřem povedlo přiřadit všechny nahrávky ke správným postavám (pocitům). Průměr úspěšnosti přiřazování postav k nahrávkám je v této skupině zaokrouhleně 67 %. Ve skupině respondentů, kteří nebyli hudebně vzděláváni, je tento průměr 38 %, přičemž jeden z nich nepřihradil správně žádnou postavu a šest správně přiřadilo pouze v jednu ze čtyř ukázek.⁴³

Graf č. 2 – Graf správných přiřazení audio ukázek k emoci

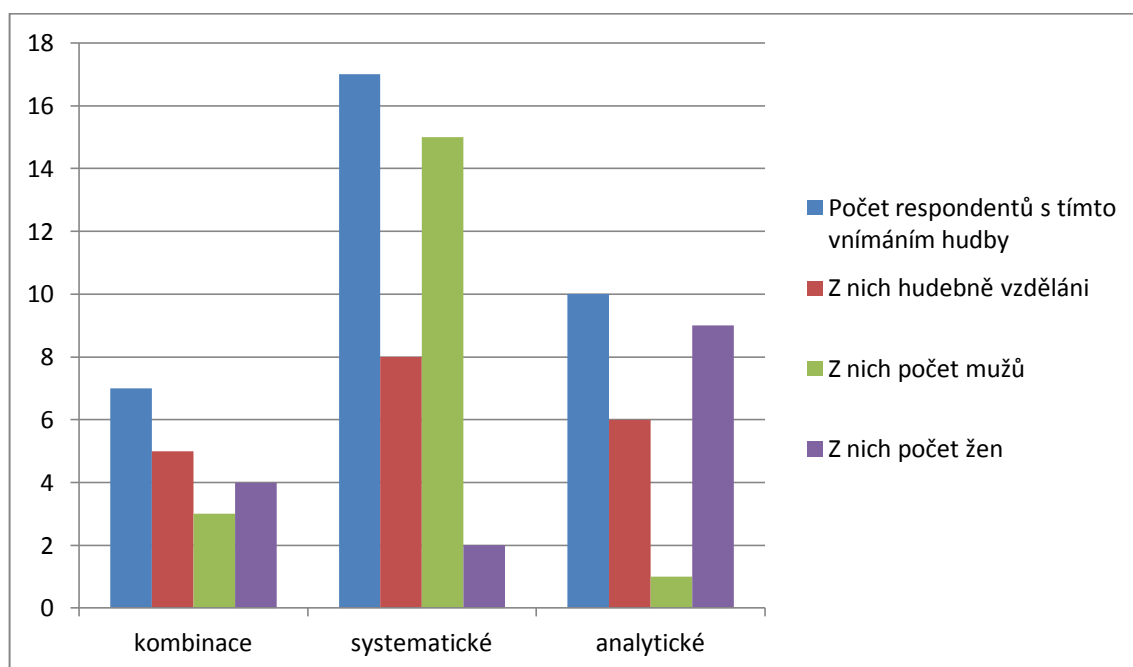
U každé z nahrávek měli respondenti za úkol označit, zda nahrávku více vnímali jako celek, zda se více soustředili na určité části či jako kombinaci. Výsledky prokázaly, že sedm tázaných hudbu vnímá kombinací těchto dvou (z nich pět má hudební vzdělání), 17 vnímá hudbu jako celek (z nich osm má hudební vzdělání) a deset

⁴³ Správné odpovědi byly: nahrávka č. 1 – postava č. 1, nahrávka č. 2 – postava č. 7, nahrávka č. 3 – postava č. 5, nahrávka č. 4 – postava č. 3

dotazovaných se soustředilo spíše na jednotlivé části nahrávek (z nich šest má hudební vzdělání). Z teoretické části vyplývá, že synteticky (tedy celek skladby) vnímají především muži. V průzkumu nám to dokazuje 15 mužů ze 17 respondentů. Analyticky (spíše části skladby) vnímají více ženy. Z deseti tázaných, kteří se více soustředí na části skladby, je devět žen.

Graf č. 3 – Graf rozdělující respondenty dle druhu vnímání hudby

Jedna z otázek (otázka č. 19) byla věnována reklamám – 21 respondentů si vybavilo reklamu, která je zaujala především díky hudbě. Nejčastěji se jednalo o reklamy na nábytek XXXLUTZ, nápoj Coca-cola či reklamu na O2 a píseň Little Boxes.

Závěr

Z teoretické části můžeme usoudit, že hudba nás ovlivňuje a nemusíme si toho být ani vědomi. Jednotlivé výzkumy prokazují, že ať už máme k hraní (zpěvu) hudby dispozice či ne, dokáže rozvíjet některé naše vlastnosti (zvláště v raném věku) a pomáhá nám soustředit se. Někteří lidé se dokonce dokážou učit pouze za poslechu hudby. Správně zvolená hudba by měla být také společníkem při sportování, neboť právě fyziologické procesy, které vyvolává, nám mohou pomoci ke správnému dýchání, ale také při relaxaci, kdy se za její pomoci ustálí tepová frekvence.

V praktické části se povedlo částečně prokázat, že muži vnímají hudbu především synteticky a ženy analyticky, ačkoliv vzhledem k délce nahrávek si těmito výsledky nemůžeme být jisti. Větší váhu mají výsledky z přiřazování nahrávek k pocitům, které dopadly více než uspokojivě, a je zde vidět, že lidé, kteří se hudebně vzdělávali (vzdělávají), přiřadili nahrávky k emocím lépe než respondenti bez hudebního vzdělání. Ačkoliv však byly některé odpovědi tázaných nesprávné, blížily se emocím podobným správné odpovědi. To dokazuje, že jednotlivé hudební faktory odpovídají emocionálním výrazům k nim přiřazovaným.

Seznam použité literatury

DRÁBEK, Václav. *Stručný průvodce hudební psychologií*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2004, 62 s. ISBN 80-729-0161-3.

DUŠEK, Bohumil. *Úvod do hudební psychologie*. Plzeň: Pedagogická fakulta v Plzni, 1972, 92 s. (ISBN neuvedeno)

FRANĚK, Marek. *Hudební psychologie*. Vyd. 1. V Praze: Karolinum, 2005, 238 s. ISBN 80-246-0965-7.

HALLY, Thomas. *Časopis Mensa*. 2009, č. 525. Dostupné z: http://casopis.mensa.cz/veda/mozartuv_efekt.html

Intenzita zvuku. [online]. [cit. 2013-01-03]. Dostupné z: <http://fyzika.gjvj.cz/index.php/kmitani-a-vlneni/zvuk/110-intenzita-zvuku>

KOTLER, P. Atmospherics as a marketing tool. *Journal of Retailing*. 1973, s. 48-64. DOI: 103-389-440.

MELKA, Alois. *Základy experimentální akustiky*. 1. vyd. Praha: Akademie múzických umění, 2005, 327 s. ISBN 80-733-1043-0.

Music & Success in School. NATIONAL ARTS EDUCATION RESEARCH CENTER. [online]. New York University, 1990 [cit. 2013-01-03]. Dostupné z: <http://www.encoremusiclessons.com/benefits-of-music-education/success-in-school>

Psychologie barev. [online]. [cit. 2012-11-23].
Dostupné z: <http://www.celostnimedicina.cz/psychologie-barev.htm>

Rozpoznávání emocí z výrazu v obličeji / Projekt Musslap.
[online]. [cit. 2012-11-23]. Dostupné z:
<http://musslap.zcu.cz/cs/rozpoznavani-emoci/http://www.drawinghowtodraw.com/stepbystepdrawinglessons/2010/01/how-to-draw-cartoon-emotions-facial-expressions-drawing-lessons/>

ŠÍBLOVÁ, Anna. *Hudební výchova na 2. stupni základních škol*.
Brno,
2011, 74 s. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/221013/pedf_m/Diplomova_prace_finalni.pdf. Diplomová práce. Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity Katedra hudební výchovy. Vedoucí práce PhDr. Blanka Knopová, CSc.

The Music FunDation: Co jste možná nevěděli o hudbě. [online].
[cit. 2013-01-03]. Dostupné z:
<http://www.tmf.cz/main.php?pid=4&rid=5&cid=6>

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Nevyplněný dotazník (bez kresby)

Příloha č. 2 – Kresba patřící k dotazníku

Příloha č. 3 – Nahrávka č. 1

Příloha č. 4 – Nahrávka č. 2

Příloha č. 5 – Nahrávka č. 3

Příloha č. 6 – Nahrávka č. 4

Příloha č. 1 – Nevyplněný dotazník

1) Jste

Žena X Muž

2) Kolik Vám je let? (doplňte číslovku)

3) 1. Nahrávka (+ obrázek, napište číslo postavy podle emocí, jak na Vás hudba působila/ jak se díky této hudbě cítíte → lze napsat stejné číslo i u více audio ukázek)

[Nahrávka č. 1](#)

4) Nahrávka se Vám líbila více:

Jako celek X Některá část X Dohromady i některé části

5) Víte, který zpěvák (muž) má nejvíce Českých slavíků? (doplňte jméno)

6) Chodil/a jste někdy do hudební školy, vzdělával/a jste se hudebně?

7) Pokud ano, na jaký nástroj jste hrál/a nebo jste zpíval/a? (doplňte nebo nechte volné)

8) 2. Nahrávka (+ obrázek, napište číslo postavy podle emocí, jak na Vás hudba působila/ jak se díky této hudbě cítíte → lze napsat stejné číslo i u více audio ukázek)

[Nahrávka č. 2](#)

9) Nahrávka se Vám líbila více:

Jako celek X Některá část X Dohromady i některé části

10) Který hudební styl nejraději posloucháte? (doplňte)

11) Oblékáte se podle stylu hudby/ nosíte věci s logem oblíbené skupiny?

ANO x NE

12) 3. Nahrávka (+ obrázek, napište číslo postavy podle emocí, jak na Vás hudba působila/ jak se díky této hudbě cítíte → lze napsat stejné číslo i u více audio ukázek)

[Nahrávka č. 3](#)

13) Nahrávka se Vám líbila více:

Jako celek X Některá část X Dohromady i některé části

14) Chodíte/Chodil(a) jste tančit?

ANO X NE

15) Pokud ano, jaký druh tance?

- a) Hip hop
- b) Step
- c) Společenské (latina/klasika)
- d) Jen na diskotéce
- e) (doplňte)

16) Přiraďte, co patří k sobě: (přesuňte obrázky nebo napište)

17) 4. Nahrávka (+ obrázek, napište číslo postavy podle emocí, jak na Vás hudba působila/ jak se díky této hudbě cítíte → lze napsat stejné číslo i u více audio ukázek)

[Nahrávka č. 4](#)

18) Nahrávka se Vám líbila více:

Jako celek X Některá část X Dohromady i některé části

19) Dokážete si teď vzpomenout na nějakou reklamu, kde vás z nějakého důvodu upoutala doprovodující hudba? Co je to za reklamu? (dopíšte)

ANO X NE

Příloha č. 2 – Kresba patřící k dotazníku

Příloha č. 3 – Nahrávka č. 1

Nahrávka1.mp3

Příloha č. 4 – Nahrávka č. 2

Nahrávka2.mp3

Příloha č. 5 – Nahrávka č. 3

Nahrávka3.mp3

Příloha č. 6 – Nahrávka č. 4

Nahrávka4.mp3